

Boodschap van paus Benedictus XVI voor de 46ste Wereldcommunicatiedag

Zondag 20 mei 2012

“Stilte en woord: de weg van de evangelisatie”

Geliefde broeders en zusters,

Bij de nadering van de Wereldcommunicatiedag 2012 wil ik met u enkele overwegingen delen over een aspect van het menselijk communicatieproces dat soms wordt vergeten, hoewel het toch zeer belangrijk is en het blijkt tegenwoordig dan ook zeer belangrijk hieraan te herinneren. Het betreft de verhouding tussen stilte en woord: twee momenten van communicatie die met elkaar in evenwicht moeten zijn, op elkaar moeten volgen en elkaar moeten aanvullen om een authentieke dialoog en een diepe nabijheid onder de mensen mogelijk te maken. Wanneer woord en stilte elkaar uitsluiten, dan wordt de communicatie slechter, hetzij omdat dit een zekere bedwelmings oproept, hetzij omdat het integendeel een klimaat van kilheid tot stand brengt; wanneer zij elkaar daarentegen aanvullen, krijgt de communicatie waarde en betekenis.

Stilte is een wezenlijk onderdeel van de communicatie en zonder deze bestaan er geen woorden die rijk aan inhoud zijn. In de stilte horen en kennen wij onszelf beter, ontstaan en verdiepen zich gedachten, begrijpen wij duidelijker wat wij willen zeggen of wat wij van de ander verwachten, kiezen wij hoe wij ons willen uitdrukken. Door te zwijgen maakt men het een ander mogelijk te spreken en zich uit te drukken en niet alleen maar aan onze eigen woorden of ideeën te hechten zonder dat deze voldoende zijn getoetst. Zo wordt er ruimte gemaakt voor het luisteren naar elkaar en wordt er een vollere menselijke relatie mogelijk. In stilte worden bijvoorbeeld de

meest authentieke ogenblikken gevonden van de communicatie tussen hen die van elkaar houden: het gebaar, de gezichtsuitdrukking, het lichaam als teken die de persoon zichtbaar maken. In stilte spreken de vreugde, de zorgen, het lijden, die juist hierin een bijzonder intense uitdrukkingswijze vinden. Uit de stilte komt derhalve een communicatie voort die nog meer eist omdat ze een beroep doet op het inlevingsvermogen en het luisterend vermogen, dat dikwijls getuigt van de maat en de aard van de onderlinge band. Daar waar de boodschappen en de informatie overvloedig zijn, wordt de stilte essentieel om wat belangrijk is, te onderscheiden van wat nutteloos of bijkomstig is. Diepe overweging helpt ons de relatie te ontdekken die er bestaat tussen gebeurtenissen die op het eerste gezicht geen samenhang lijken te hebben, de boodschappen in te schatten, te analyseren; en dit zorgt ervoor dat men weldoordachte en relevante meningen kan delen en zo een authentieke, gedeelde kennis tot stand brengt. Daarom is het noodzakelijk een gunstige omgeving te scheppen, als het ware een soort 'ecosysteem' dat de stilte, het woord, het beeld en het geluid in evenwicht weet te brengen.

Een groot gedeelte van de huidige dynamiek van de communicatie wordt geleid door vragen en antwoorden. Zoekmachines en sociale netwerken zijn het vertrekpunt van de communicatie voor veel mensen die raad, suggesties, informatie, antwoorden zoeken. In onze tijd wordt het net steeds meer de plaats voor vragen en antwoorden: meer nog, de hedendaagse mens wordt gebombardeerd met antwoorden op vragen die hij zichzelf nooit heeft gesteld, en op behoeften die hij niet voelt. Stilte is waardevol om het noodzakelijke onderscheidingsvermogen te bevorderen betreffende de zoveel prikkelende antwoorden die wij krijgen, juist om de werkelijk belangrijke vragen te herkennen en daarop te focussen. In de complexe en veelkleurige wereld van de communicatie komt in ieder geval de aandacht van velen naar voren voor de laatste vragen van het menselijke bestaan: Wie ben ik? Wat kan ik weten? Wat moet ik doen? Waarop kan ik hopen? Het is belangrijk mensen te ontvangen die deze vragen formuleren door de mogelijkheid te openen voor een diepgaande dialoog, die bestaat uit woorden, uitwisseling van gedachten, maar ook uit een uitnodiging tot nadenken en stilte, die

soms welsprekender kan zijn dan een gejaagd antwoord, en het degene die de vraag stelt, mogelijk maakt af te dalen in het diepste van zichzelf en zich open te stellen voor die weg van een antwoord dat God heeft geschreven in het hart van de mens.

Deze onophoudelijke stroom van antwoorden laat in wezen de onrust van het menselijk wezen zien, dat steeds op zoek is naar grote of kleine waarheden, die zin en hoop geven aan het bestaan. De mens kan zich niet tevreden stellen met een eenvoudige en verdraagzame uitwisseling van sceptische meningen en levenservaringen: wij zijn allen zoekers naar de waarheid en wij delen dit diepe verlangen, zeker in deze tijd waarin “mensen die informatie uitwisselen al bezig zijn iets van henzelf, van hun visie op de wereld, hun verwachtingen, hun idealen te delen” (*Boodschap voor Wereldcommunicatiedag* 2011).

Men dient met belangstelling te kijken naar de verschillende vormen van sites, toepassingen en sociale netwerken die de mens van vandaag kunnen helpen ogenblikken te beleven van reflectie en authentiek vragen, maar ook de ruimte voor stilte, gelegenheid tot gebed, meditatie of het delen van Gods Woord. In de eenvoud van korte boodschappen, die vaak niet langer zijn dan een bijbels vers, kunnen diepe gedachten tot uitdrukking worden gebracht, als ieder niet verzuimt het eigen innerlijk leven te onderhouden. Men hoeft er zich niet over te verbazen dat in de verschillende religieuze tradities eenzaamheid en stilte bevoorrechte terreinen zijn om de mensen te helpen zichzelf en de Waarheid die zin aan alles geeft, opnieuw te vinden. De God van de bijbelse openbaring spreekt ook zonder woorden: “Zoals het kruis van Christus laat zien, spreekt God door middel van zijn zwijgen. Het zwijgen van God, de ervaring van de afstand van de Almachtige en Vader, is een doorslaggevende fase in de aardse tocht van de Zoon van God, het mensgeworden Woord. (...) Het zwijgen van God verlengt zijn voorafgaande woorden. Op deze donkere ogenblikken spreekt Hij in het mysterie van zijn zwijgen” (postsyn. apost. exhort. *Verbum Domini*, 30 september 2010, 21). In de stilte van het kruis spreekt de welsprekendheid van de liefde van God,

beleefd tot aan de hoogste gave toe. Na de dood van Christus heerst op aarde stilte en op paaszaterdag, wanneer “de Koning slaapt en de mensgeworden God hen die sedert eeuwen slapen, wekt” (vgl. *Getijdengebed, Stille zaterdag*), weerklinkt de stem van God vol liefde voor de mensheid.

Als God ook in de stilte spreekt tot de mens, dan ontdekt de mens ook in de stilte de mogelijkheid om met en over God te spreken. “Wij hebben behoefte aan die stilte die contemplatie wordt, die ons in de stilte van God doet binnengaan en ons zo doet komen tot het punt waar het Woord, het verlossende Woord, wordt geboren” (*Homilie, heilige mis met de leden van de Internationale Theologische Commissie*, 6 oktober 2006). Bij het spreken over Gods grootheid blijkt onze taal steeds ontoereikend te zijn en opent zich zo de ruimte voor stille contemplatie. Uit deze contemplatie komt in al haar innerlijke kracht de noodzaak van de zending voort, de dwingende noodzaak “mee te delen wat wij hebben gezien en gehoord”, opdat allen in gemeenschap met God zijn (vgl. 1 Joh. 1, 3). De stille contemplatie dompelt ons onder in de bron van de Liefde, die ons brengt naar onze naaste om zijn pijn te voelen en het licht van Christus aan te bieden, zijn boodschap van leven, zijn gave van totale liefde, die redt.

In de stille contemplatie komt vervolgens nog sterker dat eeuwige Woord naar boven waardoor de wereld werd gemaakt, en begrijpt men het heilsplan dat God verwezenlijkt door woorden en daden in heel de geschiedenis van de mensheid. Zoals het Tweede Vaticaans Concilie in herinnering brengt, komt de goddelijke openbaring tot stand met “daden en woorden, die innerlijk met elkaar verbonden zijn, zodat de werken die door God in de heilsgeschiedenis zijn verricht, de leer en de werkelijkheden, die door de woorden worden betekend, tonen en bevestigen en de woorden de werken verkondigen en het geheim dat daarin ligt vervat, in het licht stellen” (*Dei Verbum*, 2). En dit heilsplan vindt zijn hoogtepunt in de persoon van Jezus van Nazareth, middelaar en volheid van heel de openbaring. Hij heeft ons het ware gelaat van God de Vader doen kennen en met zijn kruis en verrijzenis heeft Hij ons van de slavernij van de zonde en de dood doen overgaan naar de

vrijheid van de kinderen van God. De fundamentele vraag betreffende de zin van de mens vindt in het mysterie van Christus het antwoord dat in staat is de onrust van het menselijk hart vrede te schenken. Uit dit mysterie komt de zending van de Kerk voort en dit mysterie drijft de christenen ertoe verkondigers te worden van hoop en heil, te getuigen van de liefde die de waardigheid van de mens bevordert en die gerechtigheid en vrede sticht.

Woord en stilte. Zichzelf opvoeden in communicatie wil, behalve spreken, zeggen: leren luisteren, beschouwen en dat is bijzonder belangrijk voor degenen die zich met de evangelisatie bezighouden: stilte en woord zijn beide wezenlijke en integrerende elementen van het communicatieve handelen van de Kerk, voor een vernieuwde verkondiging van Christus in de hedendaagse wereld. Aan Maria, van wie de stilte “luistert naar het Woord en het doet bloeien” (*Gebed voor de Agorà van de Jongeren van Loreto*, 1-2 september 2007), vertrouw ik heel het werk van de evangelisatie toe dat de Kerk verricht door middel van de communicatiemiddelen.

*Uit het Vaticaan, 24 januari 2012,
feest van de heilige Franciscus van Sales*

Benedictus XVI

© Copyright 2012 – Libreria Editrice Vaticana / Secretariaat RK Kerk in Nederland

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers